

**АКТУАЛЬНІ
ПРОБЛЕМИ
ПРАКТИЧНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ**

Збірник наукових праць

Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

16 травня 2025 р., м. Одеса

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
STATE INSTITUTION "SOUTH UKRAINIAN NATIONAL PEDAGOGICAL
UNIVERSITY NAMED AFTER K.D. USHYNsky"
MOLDOVA STATE UNIVERSITY
UNIVERSITY OF THE NATIONAL EDUCATION COMMISSION, KRAKOW
VILNIUS UNIVERSITY
JOHNS HOPKINS UNIVERSITY
ODESA NATIONAL ECONOMIC UNIVERSITY
KHARKIV NATIONAL PEDAGOGICAL
UNIVERSITY NAMED AFTER H. S. SKOVORODA
CLASSICAL PRIVATE UNIVERSITY
VASYL' STUS DONETSK NATIONAL UNIVERSITY**

**ACTUAL PROBLEMS
OF PRACTICAL PSYCHOLOGY**

Collection of scientific works
International Scientific and Practical Internet Conference

May 16, 2025

Odesa – 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МОЛДОВИ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ КОМІСІЇ НАРОДНОЇ ОСВІТИ В КРАКОВІ
ВІЛЬНЮСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УНІВЕРСИТЕТ ДЖОНСА ГОПКІНСА
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ
КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

Збірник наукових праць
Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

16 травня 2025 року

Одеса – 2025

UDK 001+159.9 (063)
ВБК 72+88.4

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ СУЧАСНИХ ПІДЛІТКІВ

Бойків А. С.317

МОДЕЛЬ ОПИТУВАННЯ ПРО ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН «ТРИ ЦЕНТРИ ЛЮДИНИ» В ПРОЦЕСІ ПСИХОРЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ/УЧАСНИЦЬ БОЙОВИХ ДІЙ

Борисова О.О.321

ОСОБЛИВОСТІ РАННІХ СЕКСУАЛЬНИХ СТОСУНКІВ У СТАРШОМУ ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Панченко М. О., Денисенко А.О.324

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ТА ТРИВОЖНОСТІ У ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Набока О. О.327

Секція V.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ – ВЗАЄМОДІЯ ПСИХОЛОГА, УЧИТЕЛЯ І БАТЬКІВ.

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ПРОЯВУ КОНФЛІКТНОСТІ У ПІДЛІТКІВ

Багулова В., Оверчук В.330

РОЛЬ ЕКЗОГЕННИХ ФАКТОРІВ У ФОРМУВАННІ НЕГАТИВНОГО ДИТЯЧОГО ДОСВІДУ

Бичко К.А., Таран О.П.336

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ПІДЛІТКІВ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

Гончаренко І. О., Макаренко Н. М.339

БАТЬКІВСЬКА ЛЮБОВ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКІ ВЗАЄМИНИ

Калюжна П.І., Денисенко А.О.341

РЕАКЦІЯ НА ВАЖКИЙ СТРЕС І ПОРУШЕННЯ АДАПТАЦІЇ У ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ШЛЯХИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

Кириченко В. А., Мітіна С. В.344

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВІВ ТА ПРОЯВІВ СХИЛЬНОСТІ ДО БРЕХНІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Ліпецька Л.О.346

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ І ТРИВОЖНОСТІ У СТУДЕНТІВ ПЕРШОКУРСНИКІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО ЧАСУ

Панасюгіна В., Оверчук В.351

ВПЛИВ ДИТЯЧОЇ ПСИХОТРАВМИ НА ФОРМУВАННЯ ДИСФУНКЦІЙНИХ МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ

Пестерева К.С., Чугуєва І.Є.357

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АВА-ТЕРАПІЇ В РОБОТІ З ДІТЬМИ З РАС

Погрібний Г.С., Грек О.М.359

Виявлено, що у підлітків, незалежно від статті, на ведучи позиції вийшли такі особливості, як значимість матері, егоцентризм, позитивна взаємодія в родині та знедоленість.

На основі отриманих результатів, розроблена психокорекційна програма, орієнтована на формування позитивного спілкування між підлітками та батьками, основу якої склали: просвітницька робота і спеціально підібрані психологічні вправи, спрямовані на розвиток емоційних та комунікативних здібностей в дитячо-батьківських взаєминах.

Література:

1. Психологічні особливості дитячо-батьківських взаємин у сім'ях, які перебувають у складних життєвих обставинах. Кривий Ріг : КДПУ, 2022. 93 с.
2. Кириченко О. В. Батьківство як соціально-психологічний феномен. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2018. Вип. 23. С. 58–62.
3. Лефтеров В. О., Цільмак О. М. Психологія сім'ї та шлюбу. Київ : Ліра До, 2020. 266 с.
4. Седик К. Психологія сім'ї. Київ : Академія, 2021. 274 с.
5. Субашкевич І.Р., Пруднікова О.А. Соціально-психологічні особливості дитячо-батьківських відносин. *Габітус*, 2021. Вип. 25. С. 213 – 216.

РЕАКЦІЯ НА ВАЖКИЙ СТРЕС І ПОРУШЕННЯ АДАПТАЦІЇ У ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ШЛЯХИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

Кириченко В. А., Мітіна С. В.

*Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса, Україна)*

Проблема реакцій на важкий стрес і порушення адаптації у дітей в умовах війни, а також пошуку ефективних шляхів психологічної допомоги є надзвичайно актуальною в сучасній українській реальності. Війна, як надпотужний соціально-гуманітарний стресор, серйозно впливає на психіку дітей, провокуючи розвиток посттравматичних і тривожних станів, що значною мірою ускладнюють процес особистісного та соціального розвитку [1, 4, 7].

За даними ЮНІСЕФ, понад 5 мільйонів дітей в Україні зазнали негативного впливу бойових дій, втративши доступ до освітніх, медичних та соціальних сервісів [4]. Дослідження Інституту соціальної та політичної психології НАПН України (2023) показали, що близько 80% дітей у зонах бойових дій мають симптоми порушень психоемоційного стану – від апатії до агресивних проявів і психосоматичних розладів [7].

Війна порушує базове відчуття безпеки, стабільності, соціальної підтримки, що є критично важливими умовами для гармонійного розвитку дитини. Як зазначає ВООЗ, психічне здоров'я дітей – це не лише відсутність розладів, а передусім здатність адаптуватися до змін, формувати стосунки та функціонувати в середовищі [5].

Мета статті: проаналізувати основні психологічні прояви стресу та порушень адаптації у дітей в умовах війни, а також окреслити дієві підходи до психологічної допомоги.

Об'єкт дослідження: психічне здоров'я дітей.

Предмет дослідження: особливості психоемоційних порушень у дітей в умовах воєнного конфлікту та шляхи психологічної реабілітації.

Аналіз наукових джерел свідчить, що найбільш вразливими до воєнного стресу є дошкільники та молодші школярі, які демонструють регрес у поведінці, підвищену тривожність, енурез, відмову від спілкування. Підлітки частіше стикаються з гіперрефлексією, суїцидальними думками, соматичними скаргами [3, 9].

Одним із ключових теоретичних підходів до розуміння впливу війни на дитячу психіку є концепція посттравматичного стресового розладу (ПТСР), яка акцентує увагу на затриманих або змінених реакціях на травматичний досвід. Американська психологічна асоціація зазначає, що симптоми ПТСР можуть проявлятися з відстроченням — через місяці або роки після події [8].

Водночас дослідження вказують на потенціал розвитку резилієнтності — здатності дитини зберігати адаптивність у несприятливих умовах. За А. Мастен, навіть одна стабільна доросла фігура поруч значно підвищує шанси дитини на емоційне відновлення [2].

Сучасна клінічна та гуманітарна практика пропонує ряд підходів до психологічної допомоги дітям, які пережили війну. Найвищу ефективність демонструють когнітивно-поведінкова терапія (КПТ), ігрова терапія, арттерапія, групова підтримка та психоосвіта для батьків. Ефективність цих підходів підтверджена численними дослідженнями [2, 6, 10].

Зокрема, КПТ допомагає дітям впоратися з деструктивними думками й страхами шляхом їхнього переформатування, а арттерапія та ігрова терапія сприяють емоційному розвантаженню, самовираженню та відновленню базового відчуття контролю. Також важливою є робота з тілесними реакціями — застосування технік тілесно-орієнтованої терапії, дихальних вправ, методів сенсорної інтеграції [3].

Досвід міжнародних організацій (UNICEF, Save the Children, Terre des Hommes) свідчить про значення соціального середовища для психологічної стабілізації. Участь у звичних активностях, навчанні, творчості сприяє зниженню рівня тривоги та поверненню до відносної емоційної рівноваги [4].

Варто зазначити, що ефективність психосоціальної підтримки значною мірою залежить від системності втручання: мультидисциплінарний підхід, рання діагностика, кваліфікований супровід, культурна чутливість та залучення самих дітей до планування допомоги (принцип «нічого для дітей без дітей») є визначальними чинниками [6].

Отже, аналізуючи психологічні наслідки війни для дітей, можемо зробити висновок, що ключовим є не лише усунення симптоматики, а створення стабільного, ресурсного середовища, де дитина може розвиватися попри обставини. Важливо поєднувати доказові терапевтичні підходи з інституційною підтримкою — школою, родиною, громадами.

Таким чином, психосоціальна підтримка дітей в умовах війни має базуватися на принципах міждисциплінарності, чутливості до вікових і культурних особливостей та активного залучення самої дитини до процесу

відновлення. Це дозволить не лише подолати наслідки травматичного досвіду, а й закласти основи психічної стійкості майбутнього покоління.

Література:

1. Khamis V. Post-traumatic stress disorder among Palestinian children // Journal of Child and Family Studies. – 2014. – Vol. 23, № 2. – P. 536–542.
2. Masten A. Ordinary Magic: Resilience in Development. – New York : Guilford Press, 2014. – 370 p.
3. Perry B. D., Szalavitz M. The Boy Who Was Raised as a Dog. – New York : Basic Books, 2006. – 275 p.
4. UNICEF Ukraine. Children in Ukraine Crisis Report [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу: <https://www.unicef.org/ukraine> – Назва з екрана.
5. Всесвітня організація охорони здоров'я. Mental health and well-being [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.who.int> – Назва з екрана.
6. Ільїна Н. С. Дитяча психологія. – Київ : Освіта, 2012. – 304 с.
7. Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. Аналітична довідка. – Київ : Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2023.
8. Карачевцева О. Травматизація дитячої свідомості в умовах війни. – Київ : Наукова думка, 2023. – 156 с.
9. Малярик М. Війна та психіка дитини. – Львів : Свічадо, 2023. – 95 с.
10. Панасюк І. М. Психологія стресу та адаптації. – Київ : Освіта, 2015. – 212 с.

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВІВ ТА ПРОЯВІВ СХИЛЬНОСТІ ДО БРЕХНІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Ліпецька Л.О.

*Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса, Україна)*

Мета, задачі та методи емпіричного дослідження

Мета нашого емпіричного дослідження полягає в дослідженні неправди у підлітків, подальшої її профілактики та корекції;

Для здійснення мети емпіричного дослідження були поставлені наступні завдання:

1. Вивчення особливостей неправди в підлітковому віці;
2. Вибір психодіагностичних методик дослідження неправди та захисних механізмів у дітей від 15 до 17 років;
3. Збір та діагностика групи дітей віком 15-17 років;
4. Виявлення схильності до неправдивої поведінки та домінуючих мотивів неправди у підлітків;
5. Аналіз взаємозв'язків показників, що характеризують схильність до брехні у підлітків та домінуючі захисні механізми;
6. Профілактика та корекція дитячої неправди.

Для виконання поставлених завдань ми використовували психодіагностичний комплекс методів дослідження: теоретичний аналіз наукової літератури з проблеми неправди та кількісний і якісний аналіз інформації; психодіагностичні методики:

1. Методика Мій захист (мета - одержати інформацію про способи самозахисту дітей, про нечесність у їхньому житті).